



## **Skandinavisk skogfinsk konferens i Trysil den 2-4 juni 2017**

av Bo Hansson

Skandinavisk skogfinsk konferanse ble arrangert i Søre Trysil 2 ó 4 juni i 2017. Konferansen var et samarbeid mellom FINNSAM, Tørberget Historielag og Søre Trysil Historielag. Arrangøren hadde god bistand fra Galåsen Grendelag, Skjærberget Ungdomslag og Ungdomslaget Samhold Lutnæs.

Konferansen hadde 120 deltakere, hvilket så langt er deltakerrekord.

### ***FREDAG 02. Juni 2017***

I skinnende solskinn og med flagget til topps ble deltakerne ønsket velkommen i Galåsen. Det ble en mjuk start med god mat og mulighet for å hilse på meddeltakere.

Organisasjonen FINNSAM innledet med å introdusere organisasjonen og sitt arbeide gjennom 25 år. 2017 er således et jubileumsår for FINNSAM.

Første foredrag ble holdt i det gamle skolehuset og hadde tittelen *öFinnenes veg til Trysilö*.

Lars Løbergs hovedoppgave öEn tidligkapitalistisk skogrevolusjonö fikk en sentral rolle i foredraget. Denne viser hvordan Trysil så ut før og etter finnenes bosetning og tar for seg både landeiendom, næringsvei, buskapsbestand og kornproduksjonen.

Finnene og bøndene i Trysil eide bare 10 % av jorden ved slutten av 1600-tallet. Privatiseringen av eiendom økte så raskt, da kronen av økonomiske årsaker solgte ut mange private eiendommer. Dette ga finnene i Trysil i større grad mulighet til å bli sjøleiere enn i finnebosettinger lengre sør på Finnskogen.



Finnegrendene tilsvarte i drøyt 100 år ca 20% av kommunens befolkning og areal. De ble i lika stor grad påvirket av storskogbrukets framvekst som de øvrige bøndene i kommunen. Tiden etter skogdelingen i 1786 karakteriseres som rene øklondyke tilstander og finnene ble blant kommunens mest velstående bønder i denne perioden.

Deltakende fikk bli med på en vandring i grenda og ble kjent med grendehistorikken, møte folket som bor der i dag og ikke minst komme inn i de gamle stuene og møte fortiden til grenda. Vi ble invitert inn i gammelstua i Påls og i Gammel - Jons og kunne, med gode skildringer, få innblikk i både folk og levemåte.

Det er fantastisk at den lille grenda allerede i 1757 omtales med eget gjestgiveriet i Nordgarn, som ett av i alt 3 gjestgiverier i Trysil på denne tida. Trysils første bank startet her.





## **LØRDAG 03. Juni 2017**

Avviklingen av konferansen på lørdagen kan summeres rundt tre hovedtemaer; utstillinger, temavandringer og foredrag, og der dagen ble avsluttet med kransnedleggelse ved den skogfinske minnesteinen og festmiddag på Oddheim, Lutnes.

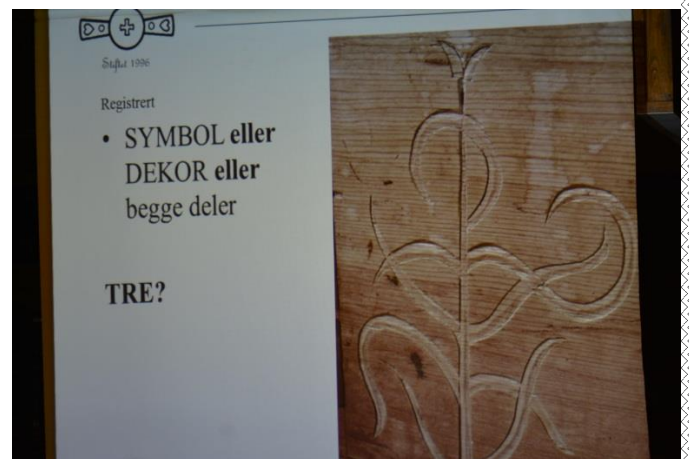
### **Utstillinger**

I Skjærberget ble det vist frem en utstilling om klær og klesskikk, og da i hovedsak kvinneklær. Utstillingsdokker ble presentert som virkelige kvinner fra Skjærbergets historie. Utstillingsdokker med klesdrakter ble vist frem som eksempler på klesskikk, iblandet historier fra disse kvinnenes hverdagsliv.

På Lutnes ble det vist frem tre ulike utstillinger, en neverutstilling og en magiutstilling og en utstilling om laksefisket i Sandkilfossen. Neverutstillingen tok for seg den skogfinske tradisjonen med å flette gjenstander i never. Utstillingen viste mangfoldet og gjenstandsrikdom som finnes i Søre Trysil. Neverutstillingen var sentrert i og rundt en stor bjørk som var plassert midt på gulvet i utstillingslokalet.

Den andre utstillingen omhandlet magi, magiske tegn og vernesymboler. Denne utstillingen kunne sees på som en forlengelse av magiforedraget som ble avholdt i tilstøtende rom i lokalet. Utstillingen viste frem et representativt utvalg fra de fleste gårdene i Søre Trysil, der vi hadde funnet gjenstander med vernesymboler.

Den tredje utstillingen var om laks og laksefiske i Sandkildfossen, som var viktig ressurs for de første bosetterne. Det var en liten fremskutt utstilling som bl.a visualiserte fangst av laks fra båt med ljøster og ljøstergaffel. Samt bruk av skinninger og laksekurver.



### **Foredragene**

Det ble avholdt to foredrag på lørdagen. Det første foredraget ble holdt i Skjærberget og omhandlet den skogfinske bosetningen i grendene Skjærberget og Lutnes. Foredraget tok for seg tidsperioden fra slutten av 1600-tallet frem til midten av 1850. Og ga tilhørerne et innblikk skogfinnenes liv i Søre Trysil med etablering og bosetting, svedjing og husdyrhold, tømmerhandel og velstand, integrasjon og forholdet de hadde til Tryslingene.

Det andre foredraget foregikk på Lutnes og tok for seg trysilfinnenes bruk av magi og vernesymboler. Foredraget er en forlengelse av et Magiprojekt som har gått i Søre Trysil der man har dokumentert bruk av magiske symboler på bruksgjenstander og bygninger. Foredraget gikk igjennom skogfinnenes forhold til tro og «overtro» i bruken av disse vernesymbolene, finnes det spor av skogfinske tradisjoner i lokalhistorien i Søre Trysil og på hvilke områder avviker den skogfinske tradisjonen fra den svenske og norske.

## Vandringene

Det ble også avholdt to ulike temavandringer under seminardagen. I Skjærberget ble det arrangert en fottur til en gammel skogs-rie, der deltagerne fikk en innføring i byggeteknikk og bruksområde til slike bygninger. Alternativt til de som hadde utfordringer med å gå i ulendt skogsterreng ble det arrangert en guidet busstur rundt i Søre Trysil der man fikk presentert de gamle skogfinske gårdene i området.

Den andre temavandringen foregikk på Lutnes der turen gikk til Vonfurustubben. Der tilskuerne fikk presentert en magisk stubbe som de skogfinske innvandrere som kom til Lutnes på 1600-tallet, og deres etterkommere gikk til med alle slags sykdommer, men kanskje alle mest med tannverk. Det ble fortalt en del historier fra Lutnes om Vonfurustubben. Presentasjonen ble avsluttet med skogfinsk runesang.

Før dagen høytidelig ble avsluttet med en tre retters festmiddag inne i Oddheim, la ordførerne i Torsby og Trysil kommuner ned en krans ved minnesteinen over de første skogfinske bosetterne på Lutnes. Sermonien ble avsluttet med at publikum sang et vers fra de finske, svenske og norske nasjonalsangene.

# Rekordinteresse for Finnejubileum

Den Skandinaviske skogfinske konferansen i Søre Trysil har samlet rekordmange, og alle foredrag er fullbooket. Totalt er 120 påmeldt. Samtidig feires finnenes 100-årsjubileum og foreningens 25-årsjubileum.

ARNE LUND  
906 89 985 arne@kai-avis.no

**Søre Trysil:** - Dette er det største skogfinske konferansen jeg kjenner til. To ganger i året arrangeres det slike konferanser, og det første gangen vi arrangerer dette i Søre Trysil, som er en del av Norra Finnskogen, sier Bo Hansson fra Tørbjerg Historielag. Gjennom dette arrangementet skal det gis et bilde av finneinnvandringen og det som har skjedd etterpå. Og program blir det stort og flekt til middag på kveldsdagen 2. juni. Konferansen avsluttes 4. juni. Omkring 40 personer er involvert som arrangerer for alt som skal skje disse tre dagene.

### Om finneinnvandringen

- Her kommer det besøkende fra Norge, Sverige, Finland og Danmark, og vi skal ha fokus på et av hovedområdene som er å finne andre, sier Mary G. Tangen i Finnsm. Finnsm står for Finnblygler i samvekan.

- Her blir det foredrag om innvandring og grensevandring i Gullasen og busstur til Skjærberget og Lutnes med lokale kulturtruslag, sier Jon Arne Bye som er fra Søre Trysil Historielag.

Under samlagen blir det krus- og middag, og det er også 200 år siden Caslo Alarik Gottlund startet med sine nedleggninger om den første finneinnvandringen. Han besøkte Finnslagen i 1821. Under sitt reise-dager av både den gamle kultursen, språk og tradisjoner, opplyser arrangere av konferansen.



REKORD: Det blir rekordbesøk på finnekonferansen i Søre Trysil. Fra venstre Jon Arne Bye, Mary G. Tangen og Bo Hansson. FOTO: ARNE LUND

### Bedre kår i Trysil

I løpet av arrangementene i Søre Trysil blir det også vandring til rullestol- og skogfinske samt foredrag om de første bosetterne. Det blir utstilling av klær og framvisning av

«Vonfurustubben» og andre magiske tegn. «Her var det en annen karakter over bosetningene for finnene som kom. Soreover var det mer fattigdom og trangt kår, mens skogfinske

nene i Trysil hadde mer velstand, sier Bye. To finske bibler er også av det som skal vises fram. En av dem stammer fra Østgarn i Lutnes, og

kommeutvallet i Trysil har opplevd finneinnvandringen, og da spesielt i hele Søre og Være Trysil, sier Jon Arne Bye. -Omkring 25 prosent av hele

## SØNDAG 04. Juni 2017

Søndag ble innledet med foredrag fra Finnskogen Natur & kulturpark Motivet er å utvikle og ivareta geografiske natur - og kulturområder ved å sette fokus på bedrifter, besøkende og økt bosetting. Finnskogen Natur & kulturparks eiere kommunene Torsby, Trysil, Åsnes, Grue og Kongsvinger. I styret sitter Norsk Skogfinsk museum og Värmlands Museum (v/ Finnskogscentrum), samt representanter fra partnere og frivilligheten. Hovedmålet er å forsterke det langsiktige og grenseløse samarbeidet rundt regionens særpreg og ressurser blandt interesserte deltakere.



Finnskogen Natur & kulturpark bygger sin utvikling på to delmål:

\* Finnskogen Natur & kulturpark skal utvikle en sterk identitet og merkevare som bidrar til kvalitetssikring og bærekraftige produkter, arrangementer og opplevelser.

\* Finnskogen Natur & kulturpark skal ivareta, levendegjøre og skape bevissthet om den skogfinske kulturarven, bygdens livsmiljø og regionens ressurser.

Etter foredraget fikk konferansen celebrert besøk av Trysil sogneprest anno 1784, Axel Christian Smith skikkelse som i full mundur fortalte om forholdene blant finnene i Trysil på denne tiden. I hans bok om sognet finnes verdifulle beskrivelsen av skogfinnernes liv fra denne tiden. Med stor innlevelse og engasjement fortalte sognepresten at öfandenö ikke har mer at hente på finnskogen enn hos andre sognebarn. Snarere motsatt; de besøkte kirken flittig. Han framhevde også deres gode hygiene og dyktighet.

Trysilforlaget har gitt ut boka Grepa kvinnfolk av Tove Lie. Forfatteren var selv tilstede å fortalte om kvinnenes rolle i det skogfinske samfunnet. Spesielt skildret hun pionerkona Ingeborg Mortensdatter Liitiäinen og Kari Olsdatter Tossavainen i Søre Osen. Den siste en handlingskraftig enke, som havnet på tinget for at hun hardhendt og med hjelp av et vedtre jaget ut en overforfrisket mann fra sitt hus.

DNA i slektsforskning vokser som verktøy. Jan Myhrvold fortalte om öDet skogfinske DNA-prosjektetö. DNA er inndelt i haplogrupper som minner om blodgrupper, som er mulig å følge i rett nedstigende linje både på mannsiden og kvinesiden. Ved at mange personer i både Norge, Sverige og Finland kan tilhøre samme haplogruppe, er det mulig sikkert å kunne identifisere slektskap.

Etter konferansen avholdt FINNSAM sitt årsmöte.

#### ***Foredragsholdere:***

Tove Granberg ö velkomst

Ellen, Knut og Anders Galaasen ö guider i Galåsen

Bo Hansson ö öFinnernes veg til Trysilö

Jan Myhrvold ö Presentasjon av FINNSAM

Jan Myhrvold ö öDet skogfinske DNA ö prosjektetö

Jon Arne Bye og Morten O. Lutnäs ö öFinnegrendene Skjærberget og Lutnesö

Jon Arne Bye og Birger Nesholen ö guidet vandring til skogs-rie.

Kristian Bjørnstad og Elin Rydje ö guidet busstur i Søre Trysil.

Morten O. Lutnäs ö guide ved Vonfurustubben.

Jon Arne Bye og Morten O. Lutnäs ö öMagiske symbolerö

Kristian Bjørnstad ö öFinnskogen Natur & kulturparkö

Ole Martin Norderhaug som sokneprest Axel Christian Smith

Tove Lie ö öGrepa kvinnfolkö

